

CROATICA

Nedavno pokrenuti časopis *Croatica*, prinosi proučavanju hrvatske književnosti (Godište I, svezak 1, Zagreb 1970), donosi i vrijednu Bibliografiju suvremene hrvatske proze (1945—1966) Stanka *Lasića* (261—421). Vrlo zanimljive Uvodne napomene izvješćuju o pripremanju bibliografije. Posebno je zanimljiv odjeljak o određivanju »obujma hrvatske književnosti«, odnosno utvrđivanju pisaca koji »ulaze u sastav suvremene hrvatske književnosti«, kao što su, na primjer, hrvatski pisci iz Bosne i Hercegovine. Autor, primjerice, upozorava, realistički i poučno, na činjenicu dvostruke (u ovom slučaju hrvatsko-bosansko-hercegovačke) pripadnosti niza pisaca.

Sama bibliografija ima tri osnovna dijela. Opći kronološki pregled donosi 1505 bibliografskih jedinica posebnih izdanja (izuzetno i proze u periodici) sa standardnim elementima. Sumarni kronološki pregled omogućava brža zapazanja o slijedu i razvitku (posebno književnih vrsta). Pregled po autorima olakšava uvid u rad pojedinih pisaca.

Opći kronološki pregled sastavljen je po godinama. Unutar godina popisana su prva izdanja (Roman i kratki roman; Pripovijetke, novele i crtice; Razna proza; Proza za mladež i djecu; Razno), te ponovna izdanja (živih pisaca; pisaca prošlosti; pisaca za mladež i djecu).

Za grupu »Razna proza« autor ističe da je najheterogenija, te kaže: »Tu nalazimo uspomene, sjećanja, dnevnike, memoare reportaže, dokumentarne zapise, putopise, prozne pamflete, kronike, pisma i bilješke, humoreske, anegdote, autobiografije, feljtone, koserije, satire, meditacije blize eseju« (265). Upravo je ta skupina, uz skupinu »Razno«, najzanimljivija s gledišta historičara, kako pokazuje i citirano nabrajanje. Pažljiv će čitalac-historičar u tim skupinama naći dva osnovna niza izdanja koja će ga zanimati. Jedan niz činit će memoari i dnevni, te autobiografije sudionika u događajima — najvećim dijelom u narodnooslobodilačkoj borbi i revoluciji — zatim u zbivanjima naprednog i revolucionarnog pokreta između dva rata i u drugim događajima. U drugom će nizu biti publicistika o našoj novijoj povijesti, ponajviše, dakako, o razdoblju 1941—1945, no dijelom i o prethodnim razdobljima — biografska i o širim zbivanjima — koju su napisali bilo sudionici u zbivanjima bilo drugi zainteresirani autori. Ti se nizovi javljaju u skupini »Razne proze«, a treba uzeti u obzir i skupinu »Razno« u kojoj se javljaju djela prijelaznih obilježja, npr., kako kaže autor, »djela koja su na granici publicistike, nauke i memoara«. Autor je upozorio i na prijelaz prema grupi »Pripovijetke«, istaknuvši da su neka djela možda »više novinarski zapisi, a manje pripovjedačka proza«, a time su, neka od njih, bliža historijskoj publicistici.

Autor je tako zabilježio znatan broj djela o kojima i historičari vode računa, koristeći se njime kao izvorima ili priznavajući im određeno mjesto i značenje u evoluciji povijesne literature. Tu ćemo naći npr. knjige I. Ribara, I. Šibla, više zanimljivih dnevnika (tako, M. Ivekovića i V. Nazora), zapaziti ćemo brojnu

skupinu memoarske i publicističke literature o zatvorima i logorima 1941—1945, prilično brojan niz publicističkih biografija narodnih heroja, djela iseljenika-sudionika u radničkom pokretu i u našem narodnooslobodilačkom ratu i boraca u španjolskom građanskom ratu. Neka reportažna djela iz razdoblja poratne obnove i izgradnje danas već mogu ući u sastav povijesne literature. Nasuprot njima zapazit ćemo djela o starijim vremenima (tako, I. Tkalac, D. Jarnevićeva, M. Mirković, dijelom I. Ribar, M. Krleža). I ta bibliografija pokazuje da je hrvatska povijesna literatura siromašnija memoarskim djelima (osim, dakako, za razdoblje 1941—1945) nego neke druge naše literature, npr. slovenska (za njezin pregled i opću ocjenu s gledišta historičara usp. *F. Gestrin* — *V. Melik*, Slovenska zgodovina od konca osemnajstega stoletja do 1918, Ljubljana 1966).

Korisno je pregledati i skupinu »Ponovna izdanja«, u kojoj se može uočiti veća plodnost pojedinih pisaca i veći izdavački interes za njih (tako, I. Šibl). Nije nezanimljivo vidjeti i skupine »Roman« i »Pripovijetke«, gdje ćemo također naći djela koja u širem smislu ulaze u historijsku literaturu, npr. knjige Lj. Leontića »Kronika bez naslova« i »Između dva rata«, dok, uzimimo, »Danuncijada. Romansirana kronisterija riječke tragikomedije 1919—1921« V. Cara Emina (Zagreb 1946) može posebno zanimati historičara već i stoga što za to osobito razdoblje povijesti Rijeke nemamo dovoljno historijske (znanstvene) literature.

U Lasićevoj se bibliografiji, dakle, »krije« i bibliografija jednog dijela hrvatske povijesne literature u širem smislu.

Spomenimo još neke priloge koji mogu zanimati historičara novije povijesti. Prilog gradi Olge Šojat, O dvjema kajkavskim revolucionarnim pjesmama s kraja osamnaestog stoljeća. 211—236, pridonosi problematici odjeka velike francuske revolucije u Hrvatskoj (za širi povijesni kontekst kojemu pripadaju te pjesme pogodno je usporediti: J. Šidak, Odjeci Francuske revolucije i vladanje Napoleona I u hrvatskim zemljama, Katalog izložbe »Napoleonove Ilirske provincije«, Ljubljana 1964, 37—45). O pjesmama je dan zanimljiv historografski pregled i analiza izvornih tekstova (uključujući i jednu antagonističku, proturevolucionarnu pjesmu), te su, uz priručni rječnik, doneseni njihovi točni tekstovi.

Studija Ive Frangeša, Šenoina baština u hrvatskom realizmu, 137—166, govori o Anti Kovačiću. Mogli bismo istaći dva njena vida, zanimljiva historičaru. Prvo, Kovačićevi politički pogledi. Kovačić pripada krugu književnika-pravaša. Kao vatreni pravaš unosi svoje političke ideje i u književno djelovanje. Zbog toga napada pisce kojima u književnom smislu najviše duguje, ali su politički protivnici pravaštva (I. Mažuranić, A. Šenoa). Ovdje ćemo naći u razvijenom obliku neke od tema što ih je autor diskusiono skicirao i u ranijem časopisu IHRPH (Putovi revolucije, 3—4; 1964, 400—405), a korisne su za uzajamno povezivanje političke i kulturne povijesti. — Drugo, socijalna stvarnost kao potka Kovačićeva romana »U registraturi«. To je socijalni roman u kojem su određena društvena kretanja na selu, osobito prijelaz seljaka u grad, književno izražena.

Komparatistička studija Nevenke Košutić-Brozović, O problemu slavenske orijentacije u hrvatskoj književnosti, 167—193, obuhvaća razdoblje od ilirizma do prvoga svjetskog rata, a može pridonijeti razumijevanju problematike, da upotrijebimo paralelni izraz, slavenske nacionalnopolitičke orijentacije u našoj

nacionalnoj povijesti toga razdoblja. Zanimljiva je analiza pitanja »kakav je odnos slavenske orijentacije u nas u usporedbi s istim problemom u ostalim slavenskim literaturama« (167). U tom je pitanju situacija južnoslavenskih literatura, a osobito hrvatske i slovenske, specifična (odvojenost od ostalog slavenstva, premoć neslavenskih faktora), a njene sastavnice složene. Autorica ističe: »Budući da su geopolitički i kulturni faktori bili po mom shvaćanju odlučni pri određivanju literarne orijentacije pojedinih slavenskih književnosti, pokušala sam izolirati nekoliko distinktivnih obilježja koja ih opredjeljuju, i to geografsko-etničko, državnopravno-političko i konfesionalno« (171—172), te provodi analizu koja je i tabelarno izražena. Isto je tako zanimljiva za historičare analiza drugoga bitnog pitanja »kakav je u nas odnos slavenske orijentacije u usporedbi s ostalim literarnim orijentacijama« (167). S obzirom na analizu prvog pitanja autorica odmah upozorava na to da »u cjelini uzev, taj odnos nije odigrao dominantnu ulogu« (181), a određujući ga pobliže i utvrđujući stalnu, znatnu i jednostranu, prisutnost slavenskih tendencija, iznosi za historičare značajan zaključak (za doba moderne, no značenje mu je šire): »Slavenske su literature dakle i u ovom razdoblju, unatoč forsiranoj i proklamiranoj slavenskoj orijentaciji, unatoč ovaj put stvarno živim i direktnim dodirima, izvršile doduše stanovit utjecaj na pojedina, danas uglavnom već zaboravljena literarna ostvarenja, no i opet je važniji bio njihov utjecaj na ideološkom i idejnom negoli na čisto literarnom planu« (193).

Treba još spomenuti i prilog Davora *Kapetanića*, Kako pripremati izdanja djela novijih hrvatskih pisaca, 237—259, jer iznosi, vrlo sustavno i pregledno, bitnu tekstološku problematiku (»Nacrt pravila za izdavanje djela novijih hrvatskih pisaca«) koja je, očito, i historičaru bliska.

Sadržaj je »Croatike«, dakako, širi. Ovdje je iznesen samo specifični presjek toga časopisa, kao podsjetnik da ta publikacija Instituta za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Instituta za književnost i teatrologiju JAZU, koju uređuje I. Frangeš sa D. Kapetanićem, S. Lasićem, M. Šicelom i D. Tadijanovićem, a treba da pripomogne ostvarivanju projekta povijesti hrvatske književnosti (v.: I. Frangeš, Na početku, 7—14 — zanimljivo razmatranje programske orijentacije »Croatike«, te pregled i ocjena dosadašnjih hrvatskih književnopovijesnih sinteza od Š. Ljubića do M. Šicela), može imati svoje mjesto i u historičarevu vidokrugu.

V. Oštrić

KRČKI ZBORNIK

Nizu zbornika i časopisa, koji su, među ostalim, ponikli kao izraz bogate prošlosti naše jadranske obale, pridružio se ove godine i *Krčki zbornik*, što ga je pokrenula podružnica Povijesnog društva Hrvatske na otoku Krku.

Opseg prvog sveska (605 str.) i raznovrsnost priloga u njemu jasno svjedoče o težnji izdavača i uredničkog odbora (glavni urednik: P. Strčić) da se Zbornikom »pripomogne bržem i širem rasvjetljavanju« svih osnovnih pitanja povijesti Krka, ne zanemarujući pri tom ni suvremene probleme njegova razvoja. Takav smjer u zadaći Zbornika potvrđuju i njegove brojne rubrike: zemljopis,